

Mainiot maisemat- hanke

Tilaisuuden nimi: Rannat kuntoon-työpaja

Ajankohta: 1.2.2017 klo. 17.00 -20.00

Paikka: Ravintola Hannes, Vappulantie 235, Lohja

1. Työpajaan osallistui 14 henkilöä ja järjestäjät.

Heikki Puokka, Vanjärvisseura ry. Jokikunnan kyläseura
Petteri Kokkarinen, Väänteenjoen alueen kyläyhdistys
Pekka Koivukoski, Puujärven vesiensuojeluyhdistys
Riitta Helena Luhtala, Nummentaustan asukasyhdistys ry
Ekaterina Ikonen Länsi-uudenmaan Ympäristö ja vesi ry
Alpo Ahola, Raaseporin kaupunki
Jukka Kumaja, Pro Pitkäjärvi
Hannele Ilomäki-Piirilä, Lohjan asukasyhdistys
Arja Pahkasalo, Lohjan Partiolaislippukuntien tuki ry
Marjatta Seger
Tauno Stick, Vihdin kirkonkylä
Arvo Ronkainen
Kai Lindström, Hormajärvi, Lohjanjärvi
Timo Nordberg, Lohjan omakotitalo ry

Auli Hirvonen, ProAgria Etelä-Suomi ry, MKN maisemapalvelut
Noora Kalliomäki, ProAgria Etelä-Suomi ry, MKN maisemapalvelut

Länsi-Uusimaan ja Ykkös-Lohjan toimittajat

2. Alustukset työpajassa pitivät Auli Hirvonen kertoen Rannat kuntoon -toimintamallista ja Ekaterina Ikonen kertoen Hiidenveden tilasta ja virkistyskäyttökyselystä. Rannat kuntoon -toimintamallin esitys on muistion liitteenä.

3. Millaisia ovat unelmien rannat? Millaisia toiveita meillä on rantojen suhteen? Pohdimme ensin rajattomasti millaisia haluaisimme vesistöjen olevan.

- Unelmien vesistöjen ja rantojen vesi on puhdasta. Uiminen, melonta ja kalastus ovat puhtaassa vedessä toiveena. Rantojen ei tarvitse olla rakennettuja vaan hyvin säilyneet luonnontilaiset rannat ovat sopivia. Rannoilta odotetaan kuitenkin helppokulkuisuutta.

- Erityisesti kaivataan riittävästi yleisiä uimarantoja. Rannoilla voisi olla yhteissaunoja ja myös talvikautta varten avantoja uimareille. Rannoille tarvitaan laitureita, kelluvia lauttoja ja puomeja tuomaan erilaisia mahdollisuuksia ja turvallisuutta. Uimarannat tarvitsevat rajat.
- Alueen vesistöjen veneisiin toivotaan sähkömoottoreita, jotta vesistöt olisivat rauhallisia. Rannoille kuuluu hiljaisuus.
- Veneilyä ja melontaa varten voisi olla erityisiä veneilyreittejä ja sen lisäksi tarvitaan laitureita rantautumista varten. Lisäksi hyvällä rannalla on myös yhteissuotuveneitä
- Verkkojen silmäkokoja voisi suurentaa, jotta kalakannat kehittyisivät
- Unelmien rannoilla on monipuolisia virkistysreittejä ja kauniita näkymiä, luontoa ja maisemaa. Rannat ovat hoidettuja / laidunnettuja ja niillä ei enää kasva pöpelikköjä.
- Rannoille halutaan tavallista toimintaa, ei luksusta – vaan tavallisia kunnossa olevia laavuja ja grillipaikkoja
- Ryhmässä unelmoimme vapaista rannoista missä voisi liikkua helposti, voisi kasvaa välillä varpaat veteen ja välillä vaikka uida
- Unelmien vesistöissä ei ole liikaa vesikasveja, eli vesistöjen tulisi olla avoimia liikkua
- Talvella vesistöt tulisi huomioida paremmin mm. aurattuna hiihto-, kävely ja luistelualueina sekä muunlaisen toiminnan paikkoina

Eli toiveena ovat puhtaat vedet, monimuotoinen luonto rannoilla, sopivasti erilaisia rakenteita virkistyskäyttöön, reitistöjä rannoille, rehevöitymisen estäminen ja kaikille ihmisille mahdollisuus käyttää rantoja monipuolisesti. Tavoitteet ovat realistisia ja osaksi hyvinkin mahdollisia.

4. Mitkä ovat suurimmat haasteet liittyen rantojen ja vesistöjen kunnostukseen?

1. Motivoida aktiivinen ja asiasta kiinnostunut ryhmä / organisaatio toteuttamaan vesistö- ja rantakunnostusta, miten saadaan mukaan maanomistajat ja mökkiläiset, työ jää liian harvojen harteille. Mistä löydetään yhteinen arvostus vesistöjä kohtaan ja tahtotila muutokseen.
2. Saada ravinteet kiinni pelloilta, metsistä ja turvesoilta + jätevedet
3. Voittaa talkoonihkeys, talkooväen puute, miksi niin harva enää osallistuu yhteiseen toimintaan

4. Rantojen maanomistus, kuka hallinnoi ja mitä voi tehdä? Maanomistajien selvittäminen, tavoittaminen ja kommunikointi ja yhteistyö
5. Yhteisymmärryksen löytyminen ja erilaisten intressien yhteensovittaminen, eturistiriidat mm. maatalouden intressit voivat olla ristiriidassa
6. Rahoittamisen hakemisen ja saannin vaikeus ja byrokratia
7. Laidunnus ranta-alueilla, mistä saa eläimiä ja mitä säädöksiä asiaan liittyy
8. Miten päästä eroon mielikuvasta, että kyllä ne rannat ja vesistöt joku hoitaa, totuuden ja tosiasioiden myöntäminen, kaikki eivät halua ymmärtää tai hyväksyä rehevöitymistä
9. Visio ja ymmärrys vesikasveista, miten ne käyttäytyvät, jotain tulee aina tilalle, miten päästään kasvien kanssa haluttuun lopputuloksen
10. Lohjalla on erityisesti kiinnitettävä huomio hulevesiin, ymmärrettävä hulevesien mahdollisuudet monin tavoin (maastonmuodot)
11. Kasvien poisto käytännön tasolla, kuka ja miten?
12. Miten jätevesiasiaa valvotaan ja toteutetaan –jätevesikatselmus nyt olematon
13. Miten selkeytetään lupaviidakko?
14. Kunnostuksen pitkäjänteisyys – miten toimeliaisuutta pidetään yllä, pitkäjänteisyyden puute
15. Vesijättömaat ja niiden hoito
16. Rantojen vieraslajien leviäminen
17. Rantojen luonnonmonimuotoisuus, linnusto tarvitsee lampareita ja matalia rantaniittyjä
18. Maatalouden suojavyöhykkeet, kohdentaminen oikein
19. Veden vaihtumisen varmistaminen

Haasteita löytyi paljon. Ne jakautuvat:

- a) Ihmisen aktiivisuuteen, motivaatioon, pitkäjänteisyyteen ja yhteistyön onnistumiseen
- b) Vesistöjen rehevöitymiseen, maatalous, suojavyöhykkeet, jätevedet, hulevedet, metsät, pellot ja suot
- c) Luonnon monimuotoisuus, vieraslajit, laiduntamisen mahdollisuudet, linnusto
- d) byrokratia ja rahoitukset

5. Mitä ratkaisuja löysimme viiteen valittuun haasteeseen

Työpajan osallistajat valitsivat 5 asiaa jatkopohdintaan, joille mietittiin mahdollisia ratkaisuja.

Haaste 1. Motivointi ja talkoointo

Kunnostuksen yhtenä tavoitteena on löytää kohderyhmä, jolla on yhteinen intressi. Kunnostustyössä tulee olla ydinryhmä, joka on hyvin motivoitunut. Mukaan tulee ottaa kaiken ikäiset lapsista aina vanhuksiin, jokainen voi tehdä jotain. Sosiaalinen yhdessä olo virkistää ja palkitsee.

Talkoista tulisi tehdä yhteisiä tapahtumia, missä on työnlomassa rentoa yhdessäoloa, keskustelua, teemoja, kulttuuria ja ruokaa. Talkoot on organisoitava hyvin ja niistä viestintä on oltava hyvää ja laajalle leviävää.

Aktiivisuutta voidaan nostaa myös palkkaamalla joku tekemään tiedotusta ja motivointia, silloin aktiivointi ei jää yksityishenkilöiden harteille.

Järvipäivien järjestäminen alueittain, missä vastuutahot, erilaiset yhdistykset ja seurat ovat yhdessä niitä toteuttamassa.

Motivoinnissa nähtiin merkittävänä myös se, miten hyvin tavoitetila osataan esittää kuvin, tekstein ja piirroksin (digitaalinen versio tavoitetilaan). Hyödyt tulee esittää hyvin. Motivointi tarvitsee myös psykologista silmää, ei liian suuria urakkoja ja tehtäviä, vaan askel kerrallaan.

On myös hyväksyttävä, että osa tulee mukaan, ei tule koskaan mukaan, osa joskus. Tästä huolimatta täytyy ryhtyä toimeen.

Haaste 2. Yhteisymmärrys

Erilaisissa hankkeissa on ensiarvoisen tärkeää tehdä selväksi tavoitteet ja hyödyt tiedoksi. On myös hyvä tuoda esille nykytila ja miksi kunnostusta tehdään ja mikä on tavoitetila.

Yhteisymmärrykseen päästään keskustelemalla. Jo ennen hanketta tulisivat kaikilta asianomaisilta tiedustella toiveita ja haaveita, jonka pohjalta on varmasti helpompi päästä yhteisymmärrykseen.

Realismia voisi tuoda esiin ottamalla vesinäytteitä ja analysoimalla niitä. Ja vaikkapa tapahtuman omaisesti kertoa tuloksista. Maastokävelyn voisi yhdistää tiedottamiseen ja tulevien suunnitelmien havainnollistamiseen.

Aikataulutuksessa on huomioitava todella aikainen tiedotus, mielellään jo ennen hanketta, jotta saadaan kaikki mielipiteet esiin.

Maanviljelijöiden intressit on otettava huomioon ja pyrittävä win-win tilanteisiin.

Maan- ja rantojenomistajat tulisi saada ymmärtämään maan arvonnousu, jos vesistö on kunnossa.

Myös hankkeiden suunnittelijoilla tulee olla valmius kompromissiin. Alusta alkaen on haettava positiivinen asenne.

Haaste 3. Pitkäjänteisyys

Ihmisille tulee luoda visio siitä mitä kohti mennään ja kuinka kauan se kestää.

Toiminnan pitkäjänteisyyttä varten tulee olla organisaatio (ry), esim. kyläyhdistys, vesiensuojeluyhdistys, joka vetää hanketta. Valitus vastuuhenkilöt voivat vaihtua välillä, mutta työ jatkuu. Vakavasti otettava haaste on aktiivisten ihmisten uupuminen. On aina parempi työskennellä ryhmässä kuin yksin. Tarvitaan myös nuoria ihmisiä mukaan toimintaan. Uupumisen estämiseksi voidaan esimerkiksi vaihtaa puheenjohtajaa vuosittain ja tehdä paljon asioita tiiminä.

Rekisteröity yhdistys voi myös seurata erilaisen toiminnan etenemistä ja suunnitelmien toteutumista.

Kannattaa myös kääntää katsetta tulevaisuuteen, mitä me olemme jättämässä tuleville sukupolville. Myös tulevilla sukupolvilla on oikeus puhtaaseen veteen ja monimuotoiseen luontoon ja maisemaan.

Myös ajatusta pienin askelin eteenpäin kannattaa noudattaa. Askeleet voivaan myös miettiä etukäteen ja toiminnasta tulee tehdä kukinkin yhdistyksen voimavarojen mukaista. Kultainen keskitie vie perille.

Pitkäjänteisyyteen kuuluvat myös checkpointit ja etapit. Toimintaa kannattaa tarkastella pitkällä aikavälillä ja todeta niin onnistumiset kuin puutteet tai haasteet.

On myös hyvä tehdä kirjallisia toteutussuunnitelmia, jotta vältetään ristiriitatilanteet.

Haaste 4. Rahoitus

Yhdistyksille on tärkeää saada takaukset lainaan, koska rahoituksen saa niin takautuvasti. Rantojen omistajat tulisi saada mukaan esim. ruoppausrahoitukseen. Väliaikaisen rahoituksen etsiminen tulisi tehdä ennen hankkeen alkua. On myös muistettava turvallisuus ja vakuutukset.

EU-rahoitukset tulisi saada selville ja oppia käyttämään niitä. Yrityssponsorointia tulisi myös hyödyntää vesistökuunnostuksissa, yrityksille siitä olisi paljon imagohyötyä.

Maatalouden ympäristösopimuksia kannattaa hyödyntää rantojen hoidossa, tämän ympäristösopimuksen saavat niin maanviljelijät kuin rekisteröidyt yhdistykset. Kohteena voi olla perinnemaisemat (eriliset niityt, hakamaan jne.) tai pellon ja vesistön väliset reunavyöhykkeet.

Byrokratiaa olisi saatava helpommaksi.

Rahoituksesta kannattaa myös keskustella omassa yhdistyksessä, mitä kanavaa kannattaa käyttää. Ja kannattaa hyödyntää olevat suuremmat hankkeet ja niiden mahdollisuudet ja tarjota omaa vesistöaluetta mukaan niihin.

Haaste 5. Lupaviidakko

Lupia ja säädöksiä on hyvin paljon erilaisia. Tärkeä tieto on mitä voi tehdä ilman lupia.

Uudenmaan ELY-keskus on aliresursoitu. Siellä on liian vähän henkilökuntaa hoitamaan asioita.

Tarvitaan yhden luukun periaate vesistöihin liittyvin lupiin. Kaikki tieto tulisi olla yhdessä paikassa.

Mitä lupia tarvitaan ja miksi? Selkeä listaus tarvitaan.

6. Yhteenveto työpajasta ja ehdotukset yhteistyön jatkosta

Kiitos kaikille osallistumisesta!

Valitut haasteet liittyivät ihmisten aktivointiin, motivointiin, ja motivaation säilyttämiseen. Eli oikeastaan suurin ongelma olemme me ihmiset itse. Tiedämme, että meidän pitää toimia, mutta resurssien niukkuus (aika ja raha) estävät toimintaa.

Toinen osa valituista haasteista liittyi byrokratiaan. Tämä lupien ja rahoitusten vaikeus estää myös toimintaa, se asentaa henkisiä lukkoja toiminnalle. Jos rahoitus on liian vaikeaa, sitä ei haeta.

Tässä ensiapua toimintaan:

<https://etela-suomi.maajakotitalousnaiset.fi/sisalto/rantojen-kunnostamisen-abc-7538>

Jatkoehdotukset:

1. Mainiot maisemat hankkeella voisimme tehdä esim. kaksi pitempää rantakävelyä, missä aiheena ovat virkistys, vesistöjen kunto ja kunnostus, rannat, luonto ja maisema eli koko kokonaisuus. Kysy lisää ja varaa rantakävely! Mietimme myös kävelyllä miten jatkamme asioiden eteenpäin vientiä. Meillä on mahdollista hakea kehittämishankkeita. (Hanke voisi budjetiltaan kohtuullinen, missä suunnittelemme kohteet yhteistyössä (me teemme sitten paperit ja kustannusarviot) ja teemme investointi-hanke hakemukset esim. Leadereille ja keksimme myös muita rahoituksia toteutukseen.) Eli samalla hankkeella suunnittelemme ja sitten alueen yhdistykset hakevat omat hankkeet. Autamme siis alkuun ja kuljemme rinnalla.

2. Vanjärvellä ja Väänteenjoen alueella meillä on Avaimet maisemaan -hanke. Me voimme myös siinä ryhtyä jatkamaan Rannat kuntoon -asiaa. Olemme teihin yhteydessä.

3. Pohdimme nyt osaltamme tätä aktivointi ja motivointi asiaa. Itse ehdottaisin monen samalla alueella toimivan eri yhdistyksen yhteistä hanketta. Yhteistyö voi olla avain moneen toimintaan, varsinkin jos yhdistyksillä on yhteinen tavoite. Rannat ovat yleensä kaikkien intressi.

4. Kysykää neuvoa rahoituksista. Eivät ne aina helppoja ole, mutta kyllä niiden kanssa pärjää.

5. Kysyin LUKEstä siitä vieraslajien hävittämisestä ja jokamiehenoikeudesta. Tässä vastaus.

Jokamiehenoikeudesta mm. vieraslajiportalissa kohdassa kysymyksiä ja vastauksia (vastaukset laadittu yhteistyössä lainsäädäntöneuvos Pekka Kempvaisen kanssa)

<http://vieraslajit.fi/fi/content/vieraslajit-ja-lains%C3%A4%C3%A4d%C3%A4nt%C3%B6-usein-kysytyj%C3%A4-kysymyksi%C3%A4>

Voiko yleisiltä alueilta kuka tahansa hävittää jättiputkea ilman maanomistajan lupaa, jos sattuu kasvin löytämään?

Kaikkiin yksityisen henkilön toimenpiteisiin toisen alueella, kun kyse ei ole jokamiehenoikeudesta, tarvitaan alueen omistajan tai haltijan suostumus. Tämä koskee myös yleisiä alueita, joilla tarkoitetaan esimerkiksi kunnalle kuuluvia ulkoilualueita, puistoja, uimarantoja ja vastaavia. Vaikka kunta olisi sallinut esimerkiksi rauhoittamattomien kasvien keräämisen ulkoilualueilta, tähän ei lähtökohtaisesti sisälly kasvien, edes haitallisten vieraslajikasvien, esiintymien hävittäminen kokonaan. Siinäkin tapauksessa, että kunta käytännössä hyväksyisi haitallisten vieraslajien hävittämisen alueeltaan, tulee pohtia, onko yksittäisistä ja erityisesti yksityishenkilöiden tekemistä hävitystoimista hyötyä vieraslajiriskien hallinnassa vai voiko niistä olla enemmän haittaa (kasvin lisääntymiskykyisten osien leviäminen tai väärien lajien hävittäminen). Ihmiset tulisi ennen kaikkea opastaa ilmoittamaan havainnoistaan kunnan viranomaiselle. Ilmoittaminen pitäisi myös tehdä mahdollisimman helpoksi.

Eli vieraslajinkaan hävittäminen ei kuulu jokamiehenoikeuteen.

Ottakaan yhteyttä, jos on kysyttävää rantakunnostuksista. Autan parhaani mukaan myös hankkeen jälkeen.

Mainiot maisemat hankkeella on Facebook -keskusteluryhmä Mainiot maisemat. Toivon monen teistäkin liittyvän ryhmään.

<https://www.facebook.com/groups/883902011714828/>

<http://vieraslajit.fi/>

<http://www.laidunpankki.fi/> (Uusiutuu, mutta tässä osoite talteen)

Muistion laati: Auli Hirvonen